

5 Omaisuusrikokset

5.1 Varkausrikokset ja luvattomat käytöt

Reino Sirén & Ville Hinkkanen

Varkausrikokset ovat suuri osa poliisin tietoon tulleesta rikollisuudesta. Joka viides rikos – liikenne-rikokset mukaan lukien – on varkausrikos tai moottori-ajoneuvon käyttövarkaus (2007: 19 %). Seuraamusjärjestelmässäkkin niiden merkitys on varsin suuri. Ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomituista samoin joka viidennen päärikoksena on ollut jokin mainituista rikoksista (vuonna 2006: 18 %).

Poliisin tietoon tulleet varkausrikokset

	1998	1999	2 000	2001	2002
Varkaus (RL 28:1)	127 627	129 581	128 856	114 057	111 409
Törkeä varkaus (RL 28:2)	3 614	3 425	4 297	2 908	2 792
Näpistys (RL 28:3)	51 992	55 001	60 256	61 526	65 086
Yhteensä	183 233	188 007	193 409	178 491	179 287
<i>Muutos %</i>	+4 %	+3 %	+3 %	-8 %	+0 %
	2003	2004	2005	2006	2007
Varkaus (RL 28:1)	106 978	94 384	83 293	76 873	75 751
Törkeä varkaus (RL 28:2)	2 485	2 341	2 394	2 159	2 346
Näpistys (RL 28:3)	68 138	67 353	67 579	66 405	66 935
Yhteensä	177 601	164 078	153 266	145 437	145 032
<i>Muutos %</i>	-1 %	-8 %	-7 %	-5 %	-0 %

	tammi- kesäkuu 2005	tammi- kesäkuu 2006	tammi- kesäkuu 2007	tammi- kesäkuu 2008
Varkaus (RL 28:1)	38 515	34 133	35 335	33 594
Törkeä varkaus (RL 28:2)	1 164	1 027	1 118	1 001
Näpistys (RL 28:3)	32 119	31 362	31 595	32 835
Yhteensä	71 798	66 522	68 048	67 430
<i>Muutos %</i>	-7%	-7%	+2%	-1%

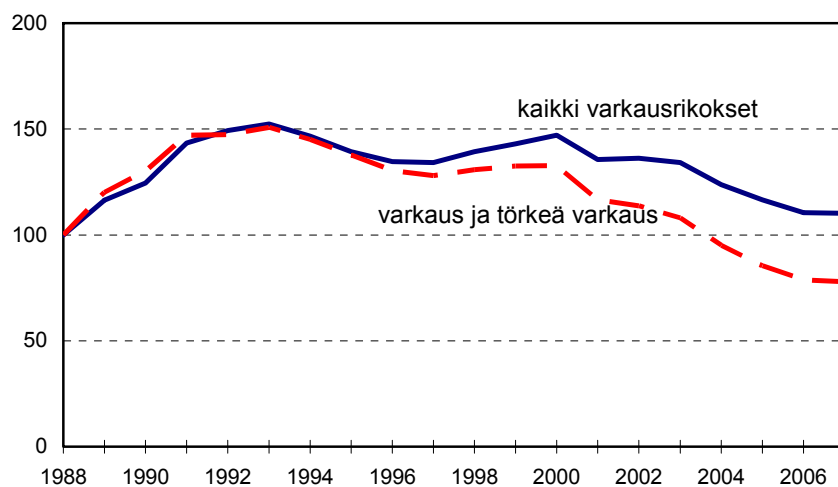
Laskettu Tilastokeskuksen luvuista.

Vuonna 2007 poliisin tietoon tuli 145 000 varkautta, törkeää varkautta ja näpistystä, eli hieman vähemmän kuin vuotta aiemmin. Varkausrikokset vähenivät nyt seitsemättä vuotta peräkkäin. Vuoden 2008 ensimmäisellä puoliskolla

varkausrikoksia kirjattiin prosentoin verran vähemmän kuin vastaavana aikana 2007. Tämä ennakoii, että varkausrikosten määrä pysyy suunnilleen samalla tasolla kuin kahtena aikaisempaa vuotena.

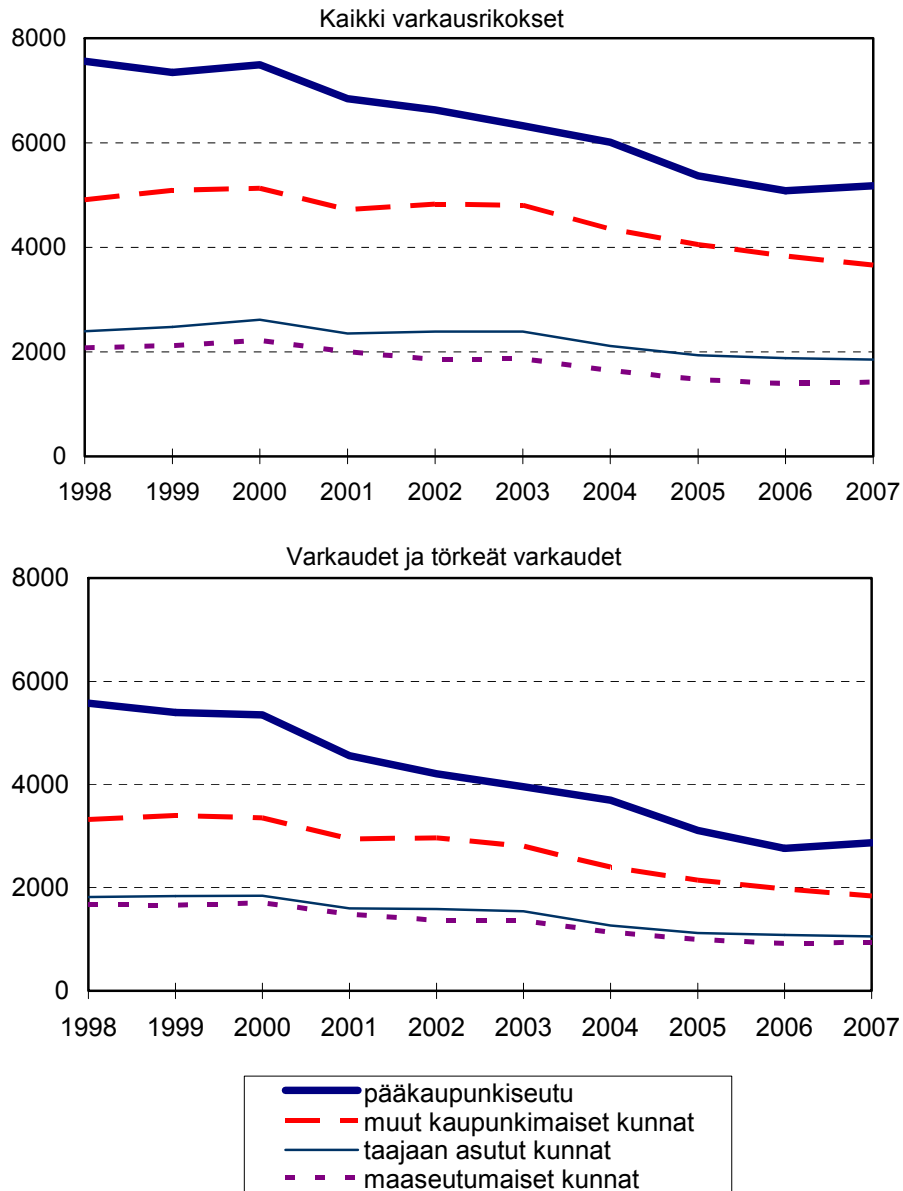
Varkausrikollisuuden kehitys pitemmällä aikavälillä, vuosina 1988–2007 (indeksisarjat) käy ilmi kuviossa 43. Kuviossa on erotettu näpistykset muista varkausrikoksista, koska niiden tilastoitu määrä on herkkä ilmoittamiskäytännön muutoksille.

Poliisin tietoon tullut varkausrikollisuus kasvoi melko tasaisesti 1990-luvun alkupuolelle saakka. Samanlainen kasvu varkausrikollisuudessa on ollut tyypillinen monissa vauraissa ja taloudellisesti kehittyneissä maissa. Kulutuksen kasvu ja yhteiskunnan kaupungistuminen ovat lisänneet mahdollisia rikoskohteita ja -tilaisuuksia. Suomessa varkausrikollisuuden kasvu pysähtyi 1990-luvulla samaan aikaan kun maata koetteli talouden lama. 2000-luvulla varkausrikosten määrä on kääntynyt pysyvämpään laskuun. Kehitys olisi saattanut olla suotuisampikin, ellei huumausainetilanne olisi pahentunut 1990-luvulla. Suomessakin osa varkauksista tehdään huumekaupan ja huumeiden käytön rahoittamiseksi. Toisaalta lisääntynyt liikkuvuus yli rajojen on tuonut myös Suomeen ammattimaisesti toimivia varkauksiin erikoistuneita ulkomalaisia rikollisia.

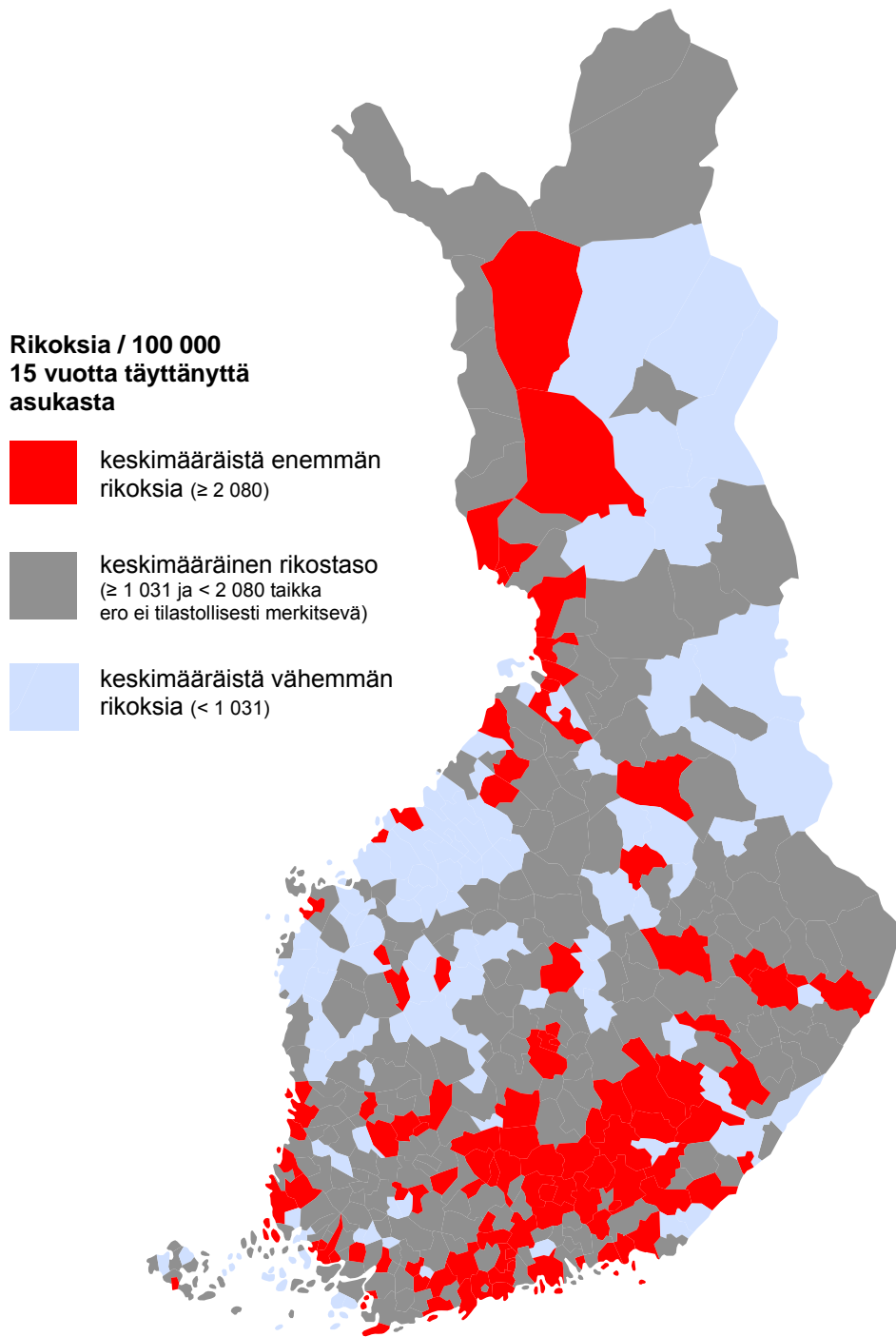
Kuvio 43 Kaikki varkausrikokset sekä varkaus ja törkeä varkaus (pl. moottoriajoneuvon anastaminen) vuosina 1988–2007. Indeksisarjat, 1988=100

Varkausrikokset kuuluvat niihin rikoksiin, joiden taso (rikoksien määrä suhteessa väestöön) vaihtelee huomattavasti paikkakuntatyyppistä riippuen. Tätä valaistaan kuviossa 44.

Kuvio 44 Varkausrikokset (pl. moottoriajoneuvon anastaminen) 15 vuotta täyttäneen väestön 100 000 asukasta kohti vuosina 1998–2007

Pääkaupunkiseutu ja muut kaupunkimaiset kunnat erottuvat rikostasoltaan selvästi muista kunnista. Asukasta kohden varkauksia ja törkeitä varkauksia on pääkaupunkiseudulla kolminkertainen määrä taajaan asuttuihin ja maaseutumaisiin kuntiin verrattuna. Varkausrikokset ovat 2000-luvulla vähentyneet kaikissa aluetyypeissä. Pääkaupunkiseudulla varkausrikosten väheneminen on kuitenkin ollut voimakkainta. Varkauksien ja törkeiden varkauksien määrä on puolittunut kymmenen vuoden takaisesta.

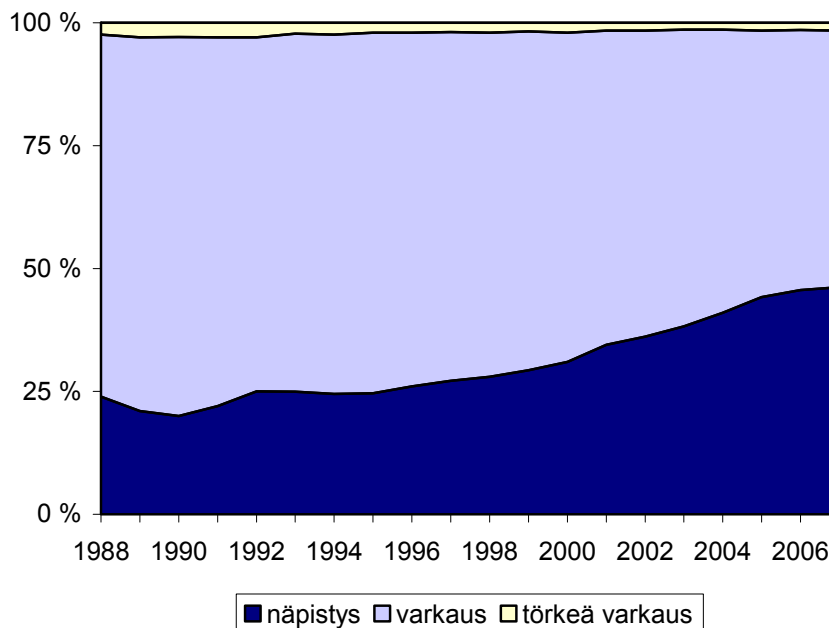

Kuvio 45 Varkausrikokset (RL 28:1–3) kunnittain 15 vuotta täyttäneen väestön 100 000 asukasta kohti vuosina 2006 ja 2007 (alin ja ylin 25 prosenttia, vain tilastollisesti merkitsevät erot kuntien keskiarvosta)

Kuviossa 45 esitetään kartalla varkausrikollisuuden alueellisia eroja. Kartta kuvaa varkausrikosten määrää kunnittain asukaslukuun suhteutettuna vuosina 2006 ja 2007 (rikoksia 100 000 15 vuotta täyttäneeltä asukasta kohden). Karttaan on merkitty rikostasoltaan korkeimmat ja matalimmat kunnat (ylin ja alin 25 prosenttia).

Varsinkin pienten kuntien varkausrikosten määrässä voi esiintyä suhteellisesti huomattavaa vaihtelua vuodesta toiseen. Tämä satunnaisvaihtelu on otettu huomioon siten, että kartalle on merkitty poikkeavalla värillä vain ne kunnat, joissa rikosten suhteellinen osuus eroaa tilastollisesti merkitsevästi ($p < 0,05$) kaikkien kuntien keskiarvosta (1 723 rikosta/100 000 asukasta).

Varkausrikollisuudessa voidaan havaita jossain määrin alueellista keskittymistä. Väestöön suhteutettu varkausriski on suurimmillaan kaupungeissa, kärjessä Helsinki, Turku, Lahti ja Järvenpää. Kartalta erottuu lisäksi pääkaupunkiseudulta Kaakkois-Suomeen kulkeva vyöhyke, jolla sijaitsee runsaasti ns. kesämökkikuntia. Pohjanmaan rannikolta ulottuu Kainuuseen ja edelleen Itä-Lappiin puolestaan laaja, hajanainen alue, jolla varkausrikoksia esiintyy monin paikoin keskimääräistä vähemmän. Erityisen vähän omaisuusrikoksia suhteessa väestöön tehdään eräissä Keski-Pohjanmaan kunnissa.

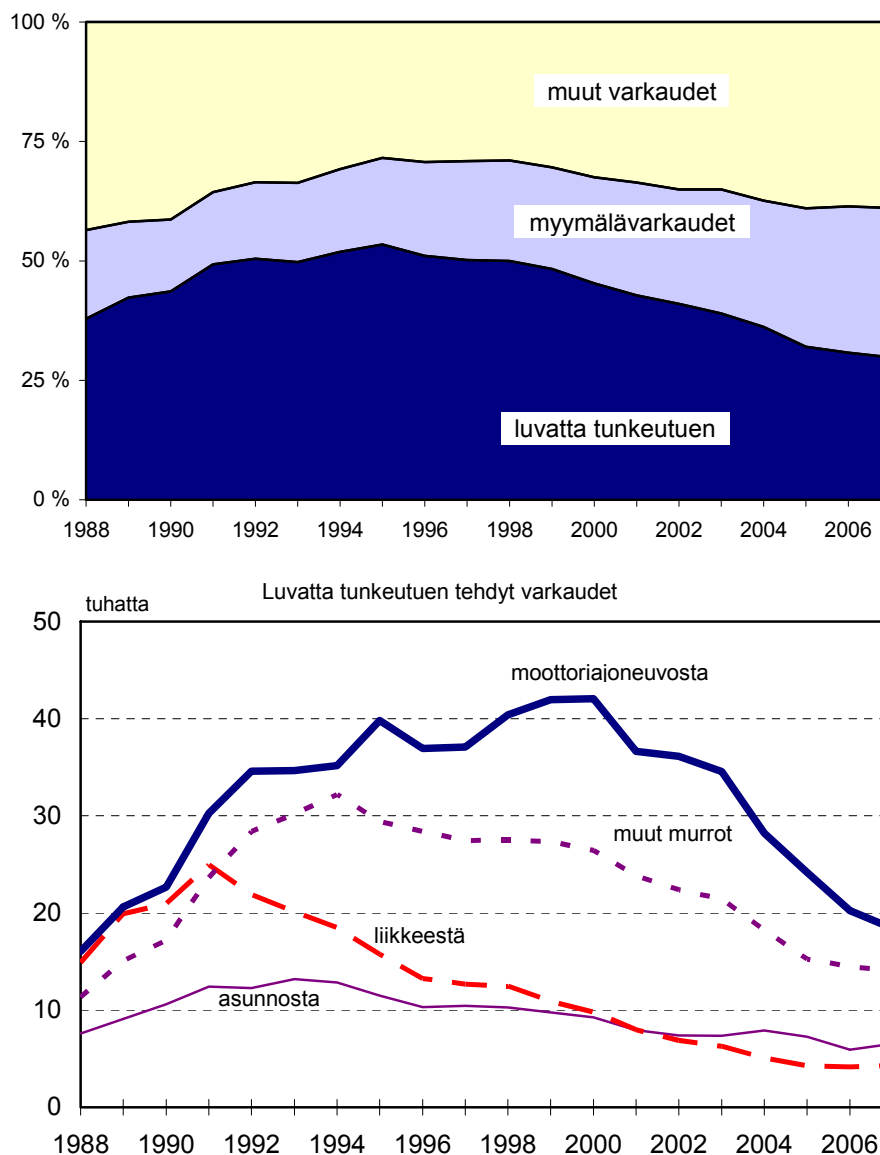

Kuvio 46 Varkausrikosten (vuodesta 1991 mukaan lukien moottoriajoneuvon anastaminen) jakautuminen törkeisiin varkauksiin, varkauksiin ja näpistyksiin vuosina 1988–2007

Kuvio 46 näyttää varkausrikosten jakauman rikosnimikkeen mukaan. Pääosa varkausrikoksista, noin puolet, kirjataan (tavallisiksi) varkauksiksi (2007: 52 %). Näpistysten osuus on vähitellen kasvanut (2007: 46 %). Törkeiksi varkauksiksi

luokiteltuja tekoja on vain puolitoista prosenttia kaikista varkausrikoksista. Rikoksnimikkeen valinta perustuu muun muassa anastetun omaisuuden arvoon.

Sisällöllisesti paremmin varkausrikollisuutta kuvaa poliisitilaston ryhmittely, jossa rikokset jaetaan luvatta tunkeutuen tehtyihin varkauksiin, myymälävarkauksiin ja muihin varkausrikoksiin (kuvio 47).

Kuvio 47 Varkausrikokset (vuodesta 1991 mukaan lukien moottoriajoneuvojen anastaminen) tekotavan ja kohteen mukaan vuosina 1988–2007

Luvatta tunkeutuen tehtyjen varkauksien määrä oli huipussaan 1990-luvun puolivälissä, jolloin niitä oli miltei puolet kaikista varkausrikoksista. Sittemmin tällaisten varkauksien määrä kääntyi laskuun niin, että vuonna 2007 niitä

oli enää alle kolmannes (30 %) kaikista varkausrikoksista. Osuus on suunnilleen sama kuin 1980-luvun puolivälissä. Suhteellisesti eniten ovat vähentyneet liikemurrot. Niitä tilastoitiin enimmillään 25 000 vuonna 1991, josta niiden määrä on vähentynyt kuudesosaan. Vuonna 1993 kirjattiin 13 200 asuntomurtoa, vuonna 2007 puolet vähemmän eli 6 532. Anastukset moottoriajoneuvoista ovat 2000-luvulla vähentyneet puoleen.

Luvatta tunkeutuen tehtyjen varkauksien vähenemisen eräänä syynä lienee omaisuuden parempi suojaus. Suojauskeinoista tiedottaminen ja niiden markkinointi on tehostunut ja yrityksiin ja kotitalouksiin on hankittu enenevästi erilaisia hälytys- ja murronestolaitteita. Myös perinteisten yksinkertaisten suojauskeinojen kuten oven takalukituksen käyttö kotitalouksissa on lisääntynyt (Niemi 2000; vuosien 2003 ja 2006 kansallisten uhritutkimusten perusaineistot). Yrityksissä ja työpaikoilla on myös huomattavasti tehostettu sekä elektronista että henkilöstön suorittamaa kulunvalvontaa.

Yleisimpien murtojen, eli autoista tehtyjen anastusten suosio perustuu siihen, että murtautuminen autoihin on helppoa ja tekijät pitävät kiinnijäämisen riskiä muihin varkauskohteisiin verrattuna pienenä. Lisäksi autoissa on usein helposti rahaksi muutettavaa tavaraa. Poliisin arvion mukaan rikokset liittyvät usein huumeiden käyttöön. Kampanjointi rikosten ehkäisemiseksi ja autojen parempi murtosuojaus lienee eräs syy siihen, että myös automurrot ovat viime vuosina vähentyneet selvästi. Lisäksi erällä paikkakunnilla, pienen mutta aktiivisen rikollisjoukon kiinnijääminen vaikuttaa heti rikosmääriin. Vuonna 2002 syytteeseen joutui kymmenkunta eteläsuomalaista miestä automurtosarjasta, johon liittyi yli 600 rikosta. Kyseessä lienee laajin Suomessa paljastunut autorikosjuttu.

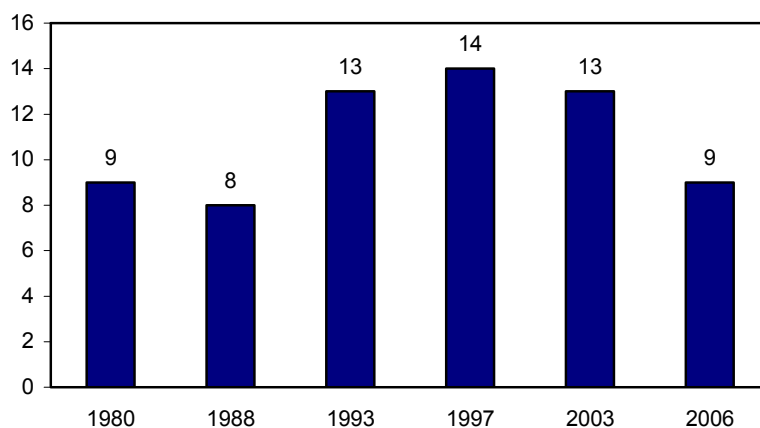
Varkauskohteiden suosio saattaa muuttua myös muista syistä. Esimerkiksi bensiniin hinnan nopea nousu on lisännyt houkutusta polttoainevarkauksiin.

2000-luvun uusi rikoskohde on matkapuhelin. Vuonna 2002 poliisille ilmoitettiin noin 14 000 matkapuhelimen varkautta (Takala 2003). Kaikista varkausrikoksista siis noin 8 prosentissa matkapuhelin sisältyi anastettuun omaisuuteen. Matkapuhelimien halpeneminen voi kuitenkin vähentää niiden merkitystä rikoskohteina.

Muista varkauslajeista poiketen, poliisille ilmoitettujen myymälävarkauksien ja -näpistysten määrä on kasvanut tasaisesti, ja vuodesta 1988 lähes kaksinkertaistunut. Vuonna 2006 lähes joka kolmas (31 %) poliisin tietoon tullut varkausrikos oli myymälävarkaus tai -näpistys. Kehitykseen lienee vaikuttanut kaupan rakennemuutos, mutta toisaalta myös tehostunut valvonta, joka on lisännyt ilmitulleita tapauksia.

Haastattelututkimusten tietoja varkausrikollisuudesta

Valtakunnallisissa kyselytutkimuksissa on vuodesta 1980 lähtien selvitetty rikosten ja tapaturmien kohteeksi joutumisen yleisyyttä. Näiden tutkimusten mukaan on varkausrikosten (yritykset mukaan lukien) uhreja ollut 15–74-vuotiaista eri vuosina seuraavasti:

Kuvio 48 Varkausrikosten kohteeksi joutuneita 15–74-vuotiaista (%). Lähde: Sirén 2008.

Vuonna 2006 yhdeksän sadasta haastatellusta kertoi, että heidän henkilökohtaista, kotitalouden yhteistä tai alaikäisen lapsensa omaisuutta oli varastettu tai yritetty varastaa viimeksi kuluneen vuoden aikana. Tämä vastaa noin 200 000 kotitaloutta. Varkausrikosten kohteeksi joutuminen oli yleisintä 1990-luvun puolivälissä, jonka jälkeen varkaudet ovat vähentyneet. Vuonna 2006 varkauden omakohtaisesti kokeneiden osuus oli yli kolme prosenttiyksikköä pienempi kuin edellisessä tutkimuksessa vuonna 2003. Kehitys vastaa suurin piirtein tilastoidun varkausrikollisuuden kehitystä samana ajan jaksena, joka myös on kääntynyt laskuun.

Varkausrikoksen yleisin kohde on polkupyörä (31 % varkauksista). Autoista varastamisia tai autojen käyttövarkauksia oli rikoksista kahdeksan prosenttia. Nämä kolme varkaustyyppiä ovat siis miltei 40 prosenttia koko rikosmassasta (Heiskanen ym. 2001; Hakamo ym. 2006; Sirén 2008).

Suomi on myös osallistunut vuodesta 1989 lähtien kansainvälisiin haastattelututkimuksiin. Taulukossa 20 esitetään eräiden varkaustyyppien yleisyys näiden tutkimusten mukaan sekä vastaava tieto vuosien 2003 ja 2006 kansallisista tutkimuksista (Heiskanen ym. 2004; Sirén 2008).

Kyselyt osoittavat, että varkausrikosten yleisen vähenemisen taustalla on etenkin polkupyörävarkauksien ja autojen sisältä tehtyjen anastusten väheneminen viime vuosina.

Taulukko 20 Eri varkauksien kohteeksi vuoden aikana joutuneet (prosentteina 15 vuotta täyttäneestä väestöstä) vuosien 1989–2006 tutkimuksissa*

	1989	1992	1996	2000	2003	2006
Polkupyörävarkaus	3,1	5,0	5,4	4,9	4,2	3,5
Varkaus autosta	2,7	2,9	2,9	2,8	2,8	1,3
Asuntomurto	0,6	0,6	0,6	0,3	0,5	0,5
Asuntomurron yritys	0,4	0,5	0,7	0,9	0,5	0,3
Varkaus henkilöltä	4,3	3,4	3,3	3,7	2,8	2,3

* Tiedot vuosilta 2003 ja 2006 perustuvat kansallisiin uhritutkimuksiin, muilta vuosilta kansainvälisiin uhritutkimuksiin. Lähteet: Aromaa & Heiskanen 2000a; Heiskanen ym. 2004; Sirén 2008.

Uhritutkimuksissa on pääasiassa selvitetty vain yksityisten henkilöiden tai kotitalouksien kokemia rikoksia. Yrityksiin suunnatut kyselytutkimukset osoittavat, että yritysten joutuminen eri rikosten tai häiriötekojen kohteeksi on varsin tavallista. Suomen Yrittäjien vuonna 2000 tekemässä selvityksessä ilmeni, että joka kuudenteen kyselyyn osallistuneista pienistä ja keskisuurista yrityksistä (n=895) oli murtauduttu vuoden 1999 aikana (Holm ym. 2000).

Rikosvahingot

Kattavia koko maata koskevia tietoja varkausrikoksista aiheutuneista vahingoista ei koota säännönmukaisesti. Väestökyselyillä voidaan kuitenkin arvioida kotitalouksille omaisuusrikoksista koituneita vahinkoja. Rikosvahingoista laativat omia tilastoja ja selvityksiä myös monet yhteisöt ja liikelaitokset.

Vuoden 2006 haastattelututkimuksen mukaan kotitalouksille aiheutui varkauksista noin 146 miljoonan euron kokonaisvahinko¹ (Sirén 2008). Kotitaloudet saivat korvauksina menetetyistä omaisuudesta arviolta 35 miljoonaa euroa, joten niiden lopulliseksi vahingoksi jäi noin 111 miljoonaa euroa. Sekä kokonais- että nettovahinko oli pienempi kuin kahtena edellisessä tutkimusvuonna 1997 ja 2003 (Sirén 2008).

Kansainvälisen hävikkitutkimuksen mukaan Suomen vähittäiskaupan rikoksista johtunut hävikki oli vuonna 2007 noin 360 miljoonaa euroa, joka vastaa 1,1 prosenttia koko vähittäiskaupan arvosta (Bamfield 2007). Suomessa kaupan edustajat arvioivat, että asiakkaiden tekemien myymälävarkauksien osuus olisi noin puolet (51 %) ja henkilökunnan tekemien varkauksien osuus alle kolmannes (29 %) kaupan kokonaishävikistä. Vähittäiskaupalle aiheutuu kustannuksia myös rikosentorjunnasta. Kauppa arvioi turvallisuuskustannuksiksi vuonna 2007 (investoinnit ja ylläpito) 114 miljoonaa euroa.

¹ Kokonaisvahinko = anastetun omaisuuden arvo + vahingoitetun omaisuuden arvo takaisin saadun omaisuuden arvo. Arviot vahingoista perustuvat haastateltujen antamiin tietoihin.

Suomen Yrittäjien turvallisuuskyselyn mukaan murroista aiheutui yrityksille vuonna 1999 arviolta (euroiksi muutettuna) 84–118 miljoonan euron välittömät kustannukset (Holm ym. 2000). Samassa selvityksessä on arvioitu, että rikollisuuden kokonaiskustannukset, eli rikosvahingot (ennen vakuutuskorvauksia) ja ennalta ehkäisevän toiminnan kustannukset ovat pk-yritysten osalta 420–588 miljoonaa euroa vuodessa.

Rikosten johdosta maksetut vakuutuskorvaukset kuvaavat myös rikosvahinkojen suuruutta. Vakuutusyhtiöt maksoivat vuonna 2007 muista kuin autoihin kohdistuneista murto-, varkaus- ja ilkivaltavahingoista asiakkaille korvauksina 22 miljoonaa euroa. Korvattujen varkaustapausten määrä, samoin kuin korvaussumma kasvoi jyrkästi vuosina 1989–1991. Sitten korvausten määrä on tasaisesti pienentynyt, kuten poliisin tietoon tullut varkausrikollisuuskin (kuvio 49) (Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto. Vahinkotilasto 12.6.2008).

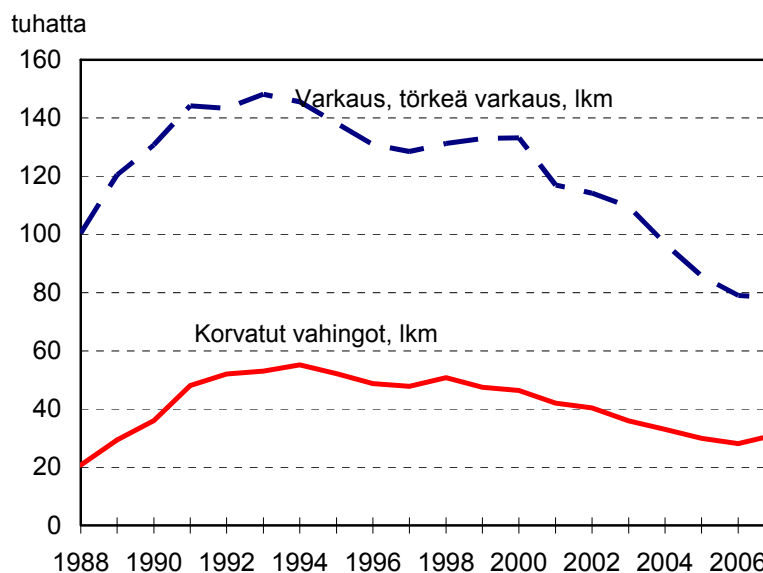
Varkausrikosten ilmitulo ja piiloon jäävä rikollisuus

Kyselytutkimukset osoittavat, että varkauksia tapahtuu paljon enemmän kuin mitä poliisin rikostilastosta ilmenee. Viime vuosina rikokset ovat kuitenkin lisääntyvästi tulleet myös poliisin tietoon. Vielä vuonna 1980 oli kotitalouksiin kohdistuneista varkausrikoksista vain joka kolmas ilmoitettu poliisille, mutta vuoden 2003 tutkimuksessa jo yli puolet (53 %). Ilmituloasteen nousun vuoksi haastattelututkimusten ja poliisitilaston antama kuva rikoskehityksestä on erilainen. Varkausrikollisuus ei todennäköisesti ole kasvanut 1980- ja 1990-luvulla niin jyrkästi kuin tilastoitu rikollisuus näyttää.

Vuonna 2006 poliisille ilmoitettiin varkauksista 47 prosenttia eli jonkin verran vähemmän kuin kolme vuotta aiemmin. Varkausrikosten ilmituloasteen nousu näyttää siis pysähtyneen. Todettakoon, että tämän on vastoin väkivallassa havaittua kehitystä, jossa poliisille ilmoitettujen tapausten osuus on jatkanut kasvuaan (ks. II.A.3).

Siihen, ilmoitetaanko rikoksesta poliisille, vaikuttaa anastetun omaisuuden arvo, se onko omaisuus vakuutettu ja ilmoittamisen helppous. Vakuutuskorvauksen saaminen edellyttää, että rikoksesta on ilmoitettu poliisille. Vakuutuksen korvaamien murto- ja varkausvahinkojen lukumäärä onkin seurannut tilastoitua rikollisuutta, mutta lisääntyen sitä nopeammin. Vuonna 1985 noin viittä poliisin tietoon tullutta varkautta ja törkeää varkautta kohden oli yksi korvattu vahinkotapaus. Vuoteen 2004 mennessä suhde on muuttunut niin, että kolmea poliisin tietoon tullutta rikosta kohden oli yksi korvattu va-

hinkotapaus (kuvio 49). Anastuksen kohteeksi joutunut omaisuus näyttää siis yhä useammin olleen vakuutuksen suojaama. Yhdistelmävakuutukset ja vakuutusten korvauspiirin laajentuminen ovat ilmeisestikin lisänneet rikoksista ilmoittamista.

Kuvio 49 Poliisin tietoon tulleet varkaudet ja törkeät varkaudet ja vakuutusyhtiöiden korvaamat murto- ja varkausvahingot vuosina 1988–2007 (vuodesta 2003 lähtien myös ilkivaltavahingot)

Rikoksista ilmoittamiseen vaikuttavat myös rikollisuutta koskevat asenteet ja se millaisiksi teon selvittämismahdollisuudet arvioidaan. Esimerkiksi myymälävarkaus johtaa rikosilmoitukseen yleensä vain jos tekijä saadaan verkseltään kiinni. Muut varkaudet ilmenevät hävikkinä vasta inventaarioissa. Kiinnijoutumisen todennäköisyys riippuu paljon valvonnasta. Sen tehostuminen ennaltaehkäisee rikoksia, mutta samalla lisää ilmitulevia rikoksia.

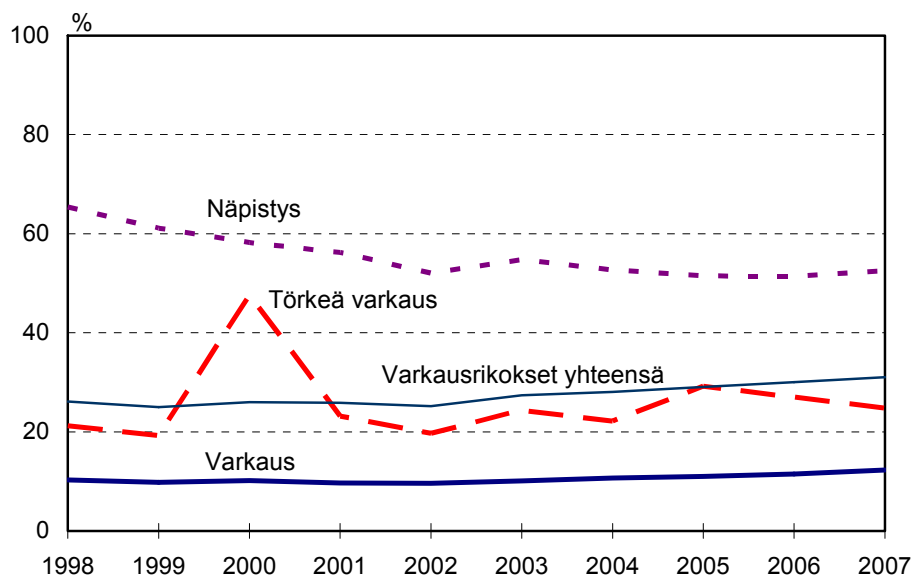
Myös rikoksesta ilmoittamisen helppous vaikuttaa tilastoidun rikollisuuden määrään. Muun muassa polkupyörien ja matkapuhelimien anastuksista, joiden tutkinnassa ei välittömästi tarvita poliisia paikalle, on parin vuoden ajan ollut mahdollista tehdä ilmoitus internetin kautta.

Varkausrikosten selvitysprosentti

Varkausrikosten selvitysaste on viime vuosina kääntynyt hienoiseen nousuun. Vuonna 2007 ilmoitetuista varkausrikoksista selvitettiin vuoden loppuun mennessä 31 prosenttia. Tavallisista varkauksista selvitettiin joka kahdeksas (12,3 %). Selvitysaste on matala johtuen ilmoitusten lisääntymisestä ja rikos-

rakenteen muuttumisesta, jonka seurauksena poliisille ilmoitetaan enenevästi yksinkertaisia mutta tutkinnallisesti vaikeasti selvitettäviä rikoksia (mm. polkupyörävarkaudet).

Törkeiden varkauksien selvitysaste saattaa huomattavasti poiketa eräinä vuosina kuten vuoden 2000 luku osoittaa. Selvitysaste nousee merkittävästi, jos poliisi on kyseisenä vuonna onnistunut selvittämään laajoja rikossarjoja. Näpistysten korkeahko selvitysaste – vuonna 2007 näpistyksistä selvitettiin yli puolet – johtuu etupäässä myymälänäpistysten ilmitulotavasta. Yleensä rikos tulee ilmi vain jos tekijä jää paikanpäällä kiinni, jolloin se samalla voidaan myös kirjata selvitettyksi.

Kuvio 50 Varkausrikokset: selvitettyjä rikoksia (%) vuoden aikana poliisin tietoon tulleista rikoksista 1998–2007

Moottoriajoneuvon anastukset, käyttövarkaudet ja luvattomat käytöt

	1998	1999	2000	2001	2002
Moottoriajoneuvon anastus (RL 28:1–3)	1 524	1 716	1 796	1 615	1 569
Luvaton käyttö, lievä luvaton käyttö (RL 28:7,9), käyttövarkaus, lievä käyttövarkaus (1.10.02 lähtien) (RL 28:9a,c)	24 806	27 848	24 549	20 926	21 516
Törkeä luvaton käyttö (RL 28:8), törkeä käyttövarkaus (1.10.02 lähtien) (RL 28:9b)	74	47	46	49	37
Yhteensä	26 404	29 611	26 391	22 590	23 122
Muutos %	+20 %	+12 %	-11 %	-14 %	+2 %
	2003	2004	2005	2006	2007
Moottoriajoneuvon anastus (RL 28:1–3)	1 133	1 362	1 373	1 737	1 588
Luvaton käyttö, lievä luvaton käyttö (RL 28:7,9), käyttövarkaus, lievä käyttövarkaus (1.10.02 lähtien) (RL 28:9a,c)	20 731	17 929	15 387	13 511	13 199
Törkeä luvaton käyttö (RL 28), törkeä käyttövarkaus (1.10.02 lähtien) (RL 28:9b)	58	34	31	32	40
Yhteensä	21 922	19 325	16 791	15 280	14 827
Muutos %	-5 %	-12 %	-13 %	-9 %	-3 %

	tammi- kesäkuu 2005	tammi- kesäkuu 2006	tammi- kesäkuu 2007	tammi- kesäkuu 2008
Moottoriajoneuvon anastus (RL 28:1–3)	503	540	608	524
Luvaton käyttö, lievä luvaton käyttö (RL 28:7,9), käyttövarkaus, lievä käyttövarkaus (1.10.02 lähtien) (RL 28:9a,c)	7 381	6 427	6 303	5 785
Törkeä luvaton käyttö (RL 28:8), törkeä käyttövarkaus (1.10.02 lähtien) (RL 28:9b)	17	10	25	15
Yhteensä	7 901	6 977	6 936	6 324
Muutos %	-16 %	-12 %	-1 %	-9 %

Laskettu Tilastokeskuksen luvuista.

Rikoslaisissa tehdään ero moottorikulkuneuvon varastamisen, käyttövarkauden tai luvattoman käytön välillä. Varkaudesta on kyse silloin, kun tarkoituksena on erottaa ajoneuvo lopullisesti omistajansa hallinnasta, esimerkiksi myymällä se edelleen – sellaisenaan tai osiin purettuna. Rikoksella tavoitellaan taloudellista hyötyä ja toiminta voi olla pitkälle organisoitua. Ns. ”autovarkauksista” vain vähemmistö on tällaisia rikoksia. Tavallisimmin on kyse käyttövarkaudesta, jolloin ajoneuvo viedään ilman lupaa omistajaltaan, sillä ajellaan lyhyen aikaa ja se hylätään käytön jälkeen. Useimmiten omistaja saa autonsa takaisin, joskaan ei aina vahingoittumattomana. Astetta vakavampia käyttövar-

kauksia ovat ne, joissa samalla anastetaan autosta irtainta omaisuutta tai autoa käytetään muun rikoksen tekemisessä ns. keikka-autona. Luvallisesti, esimerkiksi vuokrattuna käyttöön saadun auton palauttamatta jättäminen, ei yleensä ole käyttövarkaus vaan luvaton käyttö.

Moottorikulkuneuvon käyttövarkautta koskevat säännökset lisättiin rikoslakiin vuonna 2002. Toiselle kuuluvan irtaimen omaisuuden, kiinteän koneen tai laitteen luvatonta käyttöä koskevat säädökset ovat rikoslain 28 luvun pykälissä 7–9 ja ne koskevat myös moottorikulkuneuvoja.

Vuonna 2007 poliisin tietoon tuli vajaat 15 000 moottoriajoneuvon anastusta, käyttövarkautta tai luvatonta käyttöä. Rikosten määrä on 2000-luvulla kääntynyt selvään laskuun. Se laskee nyt viidettä vuotta peräkkäin. Vähentäminen on jatkunut myös vuoden 2008 ensimmäisellä puoliskolla.

Vuoden 2002 lainmuutoksen jälkeen käyttövarkauksesta on tullut tämän rikosryhmän tyyppirikos. Rikoksista 82 prosenttia oli käyttövarkauksia (ml. törkeä tekemuoto), 11 prosenttia anastuksia ja 7 prosenttia luvattomia käyttäjiä (ml. törkeä tekemuoto).

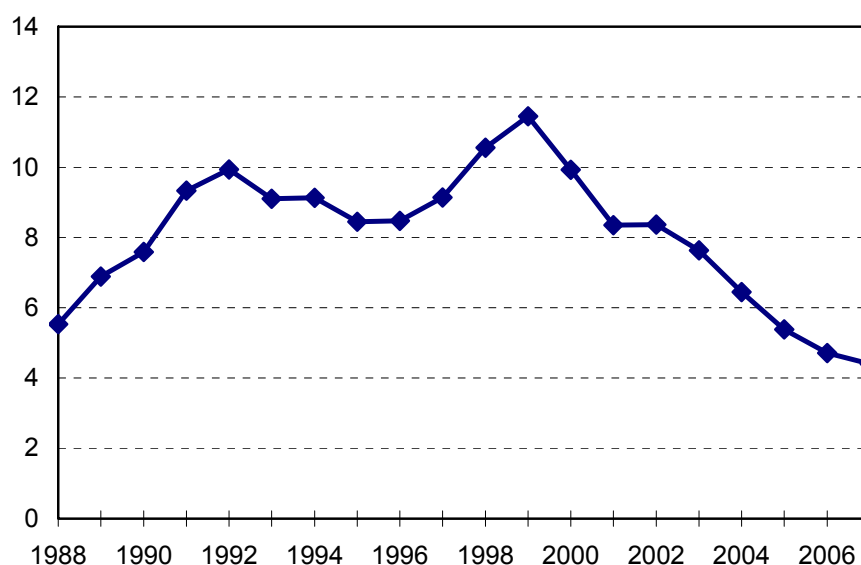
Poliisin etsintärekisteriin merkittiin vuoden 2007 aikana 6 500 rikoksella vietyä autoa, runsaat 700 moottoripyörää ja 1 500 mopoa (KRP 2008)¹. Rikoksella vietyjen autojen määrä on laskenut alle puoleen siitä mitä se oli enimmillään, vuonna 1999 (15 000). Sen sijaan anastetuiksi ilmoitettujen mopojen ja moottoripyörien määrä on viime vuosina ollut selvässä kasvussa.

Vuoden 2007 aikana viedyistä autoista oli 17 prosenttia kateissa vielä vuoden vaihteessa. Tästä voidaan karkeasti arvioida, että noin joka kuudes anastettu auto jää pysyvästi kateisiin. Moottoripyöristä ja mopoista jää kateisiin paljon useampi, eli lähes puolet (KRP 2008).

Rikosten määrä riippuu mahdollisten rikoskohteiden määrästä. Siksi kehitystä tarkasteltaessa on perusteltua suhteuttaa ajoneuvoihin kohdistunut rikollisuus ajoneuvokannan suuruuteen. Vuonna 2007 rikoksella vietiin noin kaksi autoa ja neljä moottoripyörää tuhannesta rekisteröidystä ajoneuvosta. Mopot joutuivat anastetuiksi paljon useammin; suhdeluku on kahdeksan 1 000 mopoa kohden. Kuviossa 51 moottoriajoneuvoihin kohdistuneen rikollisuuden kehitystä tarkastellaan viimeisten 20 vuoden aikana. Rikokset on suhteutettu autojen, moottoripyörien ja mopojen määrään. 1980-luvun puolivälin jälkeen rikokset lisääntyivät ajoneuvokantaa nopeammin. Näin jatkui 1990-luvun alkupuoliskolle saakka jolloin vuosittain, karkeasti ottaen, joka sadas auto joutui anastuksen tai luvattoman käytön kohteeksi. Nytemmin suhde on painunut lähelle neljää ja on jopa pienempi kuin kaksikymmentä vuotta sitten.

¹ Etsintärekisterin luvut sisältävät varkauden, käyttövarkauden ja luvattoman käytön lisäksi myös muut rikokset (esim. petos), joissa ajoneuvo on viety omistajaltaan.

Ajoneuvovarkaudet ja luvattomat käytöt ovat siis vähentyneet sekä absoluuttisesti että suhteessa ajoneuvokantaan. Merkittävänä syynä on erilaisten ajonestolaitteiden yleistyminen, eli rikoksenteon vaikeutuminen. Sähköinen käynnistysenestolaite tuli pakolliseksi kaikissa uusissa henkilöautoissa loka-kuusta 1998 lähtien. Anastukset kohdistuvatkin tällä hetkellä selvästi eniten 80-luvun lopun sekä 90-luvun alkupuolen vuosimalleihin (Tiainen 2006). Ajoneuvokannan uusiutuessa yhä suuremmassa osassa autoista on suojaus varkauden tai luvattoman käytön varalta.

Kuvio 51 Moottoriajoneuvon anastukset ja luvattomat käytöt (käyttövarkaudet) tuhatta autoa, moottoripyörää ja mopoa kohti vuosina 1988–2007

Kansallisten ja kansainvälisten uhrihaastattelututkimusten mukaan (vuosina 1989–2006) on Suomen kotitalouksista 0,4–0,8 prosentilta varastettu (otettu luvatta käyttöön) auto viimeksi kuluneen vuoden aikana (taulukko 21). Autorikosten väheneminen ei ilmene yhtä selvästi haastattelututkimuksissa kuin tilastoidussa rikollisuudessa. Joka tapauksessa, rikokset ovat Suomessa harvinaisempia kuin keskimäärin tutkimukseen osallistuneissa Euroopan maissa (vuonna 1996 maiden keskiarvo oli 1,2 %) (Aromaa & Heiskanen 2000a; Heiskanen ym. 2004; Sirén 2008).

Taulukko 21 Autovarkauden kohteeksi vuoden aikana joutuneet (15 vuotta täyttäneestä väestöstä) vuosien 1989–2006 tutkimuksissa

	1989	1992	1996	2000	2003	2006
Autovarkaus	0,4	0,7	0,5	0,4	0,8	0,4

Lähteet: Heiskanen ym. 2004; Sirén 2008.

Moottoriajoneuvon anastamiset ja luvattomat käytöt ovat tyypillisesti olleet nuorison rikollisuutta. Vielä 1990-luvun alussa näihin rikoksiin syylliseksi epäillyistä noin joka kuudes oli alle 15-vuotias ja yli puolet alle 18-vuotiaita. Tilanne on nyt toinen, sillä vuonna 2007 mainittuihin rikoksiin tai käyttövarkauksiin syylliseksi epäillyistä enää vain runsaat neljä prosenttia oli alle 15-vuotiaita ja 16 prosenttia 15–17-vuotiaita. Epäiltyjen ikärakenteen vanheneminen kieli autorikosten luonteen muuttumisesta. Satunnaiseen käyttöön luvatta ottaminen on vähentynyt ja sen tilalle on tullut suunnitelmallisempi rikoshyötyyn tähtäävä anastaminen, kuten autojen tai moottoripyörien purku varaosiksi ja vara-osien edelleen myynti.

Vuonna 2006 vakuutusyhtiöt korvasivat autovakuutuksen perusteella 18 500 vahinkoa, joiden syynä oli ajoneuvoon tai sen vakiovarusteeseen kohdistunut varkaus, luvaton käyttö tai niiden yritys. Korvauksina vakuutusyhtiöt maksoivat 17,5 miljoonaa euroa. Korvausten kokonaissumma pieneni 8 prosenttia edellisvuodesta. Enimmillään se oli 38,8 miljoonaa euroa (231 miljoonaa markkaa) vuonna 1992 (Liikennevakuutuskeskus 2008a).

Moottoriajoneuvojen käyttövarkaudet ja luvattomat käytöt vaarantavat myös liikenneturvallisuutta. Nopeusrajoituksista piittaamattomuus on yleistä ja autonanastajat ovat usein päihtyneitä. Vuonna 2007 oli käyttövarkauteen tai luvattomaan käyttöön syylliseksi epäillyistä 38 prosenttia alkoholin ja/tai jonkin muun päihteen vaikutuksen alaisena. 1990-luvun puolivälissä arvioitiin, että pelkästään luvatta käyttöön otetuilla autoilla ajettujen liikenneonnettomuuksien vuoksi aiheutui vuodessa noin 34 miljoonan euron (200 milj. mk) vahingot (Mikkonen ym. 1992; Beilinson ym. 1996).

Ajoneuvorikosten selvitysprosentti vaihtelee huomattavasti rikosnimikkeen mukaan. Vuonna 2007 kirjatuista moottoriajoneuvojen anastuksista oli vuoden loppuun mennessä selvitetty 11 prosenttia, käyttövarkauksista 22 prosenttia ja luvattomista käytöistä 53 prosenttia.

Muun omaisuuden luvaton käyttö

	1998	1999	2000	2001	2002
Muun omaisuuden luvattomat käytöt (RL 28:7–9)	12 927	10 842	10 268	8 714	8 477
<i>Muutos %</i>	-11%	-16%	-5%	-15%	-3%
	2003	2004	2005	2006	2007
Muun omaisuuden luvattomat käytöt (RL 28:7–9)	7 881	6 359	4 795	4 056	4 068
<i>Muutos %</i>	-7%	-19%	-25%	-15%	+0%

	tammi- kesäkuu 2005	tammi- kesäkuu 2006	tammi- kesäkuu 2007	tammi- kesäkuu 2008
Muun omaisuuden luvattomat käytöt (RL 28:7–9)	2 158	1 700	1 787	1 656
<i>Muutos %</i>	-24 %	-21 %	+5 %	-7 %

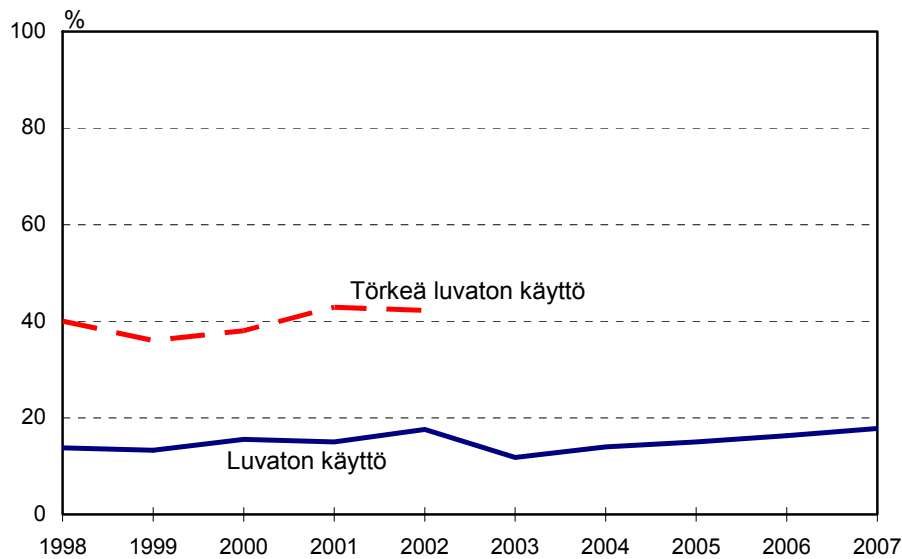
Laskettu Tilastokeskuksen luvuista.

Vuonna 2007 poliisi kirjasi 4 000 muun omaisuuden kuin moottorikulkuneuvon luvatonta käyttöä, mikä oli lähes tarkalleen saman verran kuin edellisvuonna. Tyypillisesti näissä rikoksissa on kysymys vuokratun laitteen tai tavaran kuten DVD-tallenteen palauttamatta jättämisestä. Rikosten huomattava väheneminen viime vuosina viittaa ensi sijassa siihen, että luvattomista käytöistä ei ilmoiteta poliisille yhtä usein kuin aikaisemmin. Ensimmäisellä vuosipuoliskolla 2008 luvattomia käyttöjä tilastoitiin seitsemän prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Luku ennakoii, että rikosten määrä jää koko vuonna alle neljän tuhannen.

Omaisuuden törkeä luvaton käyttö (muu kuin moottoriajoneuvon) on rikosnimikkeenä harvinainen. Vuonna 2007 niitä ei tilastoitu koko maassa yhtään.

Luvattomien käyttöjen selvitysprosentti

Moottoriajoneuvojen luvattomien käyttöjen ja muiden luvattomien käyttöjen selvitysprosentit on saatavissa erikseen vasta vuodesta 2006 lähtien. Siksi kymmenen vuoden kehitystä esittävään kuvioon 52 sisältyvät tilastointisyistä myös moottoriajoneuvojen luvattomat käytöt. Luvattomien käyttöjen yhteinen selvitysprosentti on viimeisten kymmenen vuoden aikana jonkin verran laskenut. Kaikista vuonna 2007 tietoon tulleista luvattomista käytöistä selvitettiin samana vuonna 18 prosenttia. Selvityslukua nostavat kuitenkin moottoriajoneuvojen luvattomat käyttöönotot. Muista luvattomista käytöistä selvitettiin vain joka kahdestoista (9 %).

Kuvio 52 Luvatton käyttö: selvitettyjä rikoksia (%) vuoden aikana poliisin tietoon tulleista rikoksista 1998–2007 (sisältää myös moottoriajoneuvojen luvattomat käytöt. Törkeä luvatton käyttö: vuodesta 2003 selvitysastetta ei esitetä rikosten pienen kokonaismäärän vuoksi).

Yhteenveto

- Vuonna 2007 tuli maassamme poliisin tietoon 145 000 varkausrikosta. Varkausrikollisuuden kasvu pysähtyi 1990-luvulla ja rikosten määrä kääntyi laskuun. Vuonna 2007 varkausrikokset vähenivät edelleen kaikissa kuntatyypeissä.
- Varkausrikoksista vajaa kolmannes oli luvatta tunkeutuen tehtyjä. Autourtojen, liikemurtojen ja asuntomurtojen määrä on edelleen laskenut.
- Myymälävarkauksien ja -näpistysten määrä on pysynyt ennallaan.
- Vuoden 2006 kansallisessa uhritutkimuksessa noin joka yhdestoista haastateltu kertoi itseensä tai kotitalouteensa kohdistuneesta varkaudesta. Noin puolet näistä varkausrikoksista ilmoitettiin poliisille. Varkauksista kolmannes oli polkupyörävarkauksia ja alle kymmenesosa autoista varastamisia tai autojen käyttövarkauksia.
- Poliisi tilastoi vuonna 2007 15 000 moottoriajoneuvon anastusta, käyttövarkautta tai luvattonta käyttöä. Ajoneuvovarkauksien määrä on selvästi laskenut viime vuosina.
- Muita omaisuuden luvattomia käyttöjä tuli poliisin tietoon 4 000. Niiden määrä on vähentynyt kolmasosaan kymmenen vuoden takaisesta.